

Sandhed og metode – for første gang på dansk

Hans-Georg Gadamer, *Sandhed og metode – grundtræk af en filosofisk hermeneutik. Oversættelse, indledning og noter ved Arne Jørgensen, System A/S, 1. udgave, 1. oplag, 2004, 522 sider, 395 kr.*

Enhver, som har givet sig i kast med at oversætte et filosofisk værk (eller et hvilket som helst andet værk) fra ét sprog til et andet er bekendt med, at man ikke kommer langt med en én-til-én oversættelse, hvor man antager, at det fremmede ord i teksten korresponderer direkte med det danske ord i ordbogen. Den form for udveksling har i realiteten ingenting med oversættelse at gøre, men bygger på den fejlagtige antagelse, at man kan lave en absolut, 'objektiv' oversættelse ved at henvise til et historisk neutralt sprog. Ved at foretage en ordret kopi tilstræber man at sikre sig mod sproglig misforståelse og ukorrekthed. Men forsøget på at finde en neutral målestok for forståelse og oversættelse er selvfølgelig dømt til at mislykkes. Man vikler sig uvilkårligt ind i en række absurditeter og misforståelser, hvis man undlader at besinde sig på den meningshelhed, som sætningen er en del af. Og denne besindelse kan aldrig ske i en tilstand af uanfægtet neutralitet, men involverer den sproglige virkelighed, som oversætteren og den overleverede tekst indgår i. Dette er en af de væsentlige pointer i Gadamer's filosofiske analyse, som også er reflekteret

i Jørgensens danske oversættelse af *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. Da Gadamer's filosofiske hermeneutik allerede er beskrevet tidligere i dette nummer af *Slagmark*, retter vi nu vores opmærksomhed mod Jørgensens oversættelse.

Arne Jørgensen har med sin danske oversættelse af H.-G. Gadamer's *Wahrheit und Methode* demonstreret en sjælden evne til ikke blot at oversætte i overensstemmelse med bogens ånd, men også at kommentere og fortolke værket på en sådan måde, at ordet bliver levende for os. Havde jeg ikke fået til opgave at anmelde denne nye oversættelse af Gadamer's klassiker, var jeg sandsynligvis ikke begyndt at reflektere over det kolossale forståelses- og formidlingsarbejde, der ligger bag denne første danske oversættelse. For det er netop kriteriet på den gode oversættelse, at oversætteren ikke efterlader sit personlige aftryk på oversættelsen, men underlægger sig den givne sag. Er der tegn i oversættelsen, som henviser til 'manden' selv – er man med andre ord i stand til at konkludere, at dette er en typisk 'Jørgensen-formulering' eller at 'her har Jørgensen haft problemer med oversættelsen af et adverbium' – så er oversættelsen slået fejl. Det er hverken sætningskonstruktionen eller den korrekte eller ukorrekte anvendelse af de forskellige grammatiske regler og love, der skal fange læsernes opmærksomhed. Det er sagen, der må bringes til at tale, og det ved Arne

Jørgensen bedre end nogen efter at have beskæftiget sig indgående med Gadamer filosofiske hermeneutik.

I sin indledning betegner Jørgensen *Sandhed og metode* som et "vanskeligt tilgængeligt værk, ikke blot indholdsmæssigt, men også sprogligt og formidlingsmæssigt" (s.xxviii). For at bløde lidt op på Gadamer notorisk "knudrede stil" har han på udvalgte steder forsøgt en mere fri oversættelse uden dermed at give køb på tekstens indhold eller mening. Hvis der skal anføres et 'men' i vurderingen af den mere tekniske del af Jørgensens indledning til *Sandhed og metode*, er det antydningen af forholdet mellem Gadamer til tider noget anstrengte forhold til læremesteren Heidegger og den skriftlige stil, han anvender. Jørgensen skriver: "Ifølge Gadamer eget udsagn følte han det i mange år som lidt af en tortur at skrive, fordi han hele tiden havde en ubehagelig fornemmelse af, at Heidegger kiggede ham over skulderen" (s.xxviii). Men som Jørgensen anfører, så var Gadamer allerede kendt for sin knudrede stil som privatdocent i Marburg. Efter min mening virker det temmelig malplaceret at spekulere over en mulig psykologisk årsag til Gadamer stil ved at pege på forholdet til en bestemt kollega. Præstationsangst eller lignende fobier kan utvivlsomt manifestere sig på talrige måder, men det ville være noget af en tilsnigelse at slutte, at dette kommer til udtryk i tekstens knudrede stil eller kan udledes heraf.

Det er befriende at læse, at det ikke kun er undertegnede, som til tider har banket hovedet i bordet under tyngden af den enorme lærdom, som Gadamer forudsætter bekendt hos sin læser. Ifølge Jørgensen stiller Gadamer "ofte rapsodiske og elliptiske fremstillingsform" enorme krav til læserens forhåndsviden (p.xxvii). Der er selvsagt ingen vej uden om speciallitteraturen, hvor en manglende viden om europæisk litteratur, kunst og filosofihistorie umuliggør en dybere forståelse af helheden. Men der er trods alt nogen hjælp at hente i denne nye udgave af *Sandhed og metode*. Jørgensen har udarbejdet en række værdifulde kommentarer til teksten, og har forklaret begreber og udtryk, som vi ikke uden videre kan genfinde i vore danske leksika, fremmedordbøger og oversigtsværker. Disse er markeret så tydeligt i teksten, at man ikke forveksler Gadamer egne noter med Jørgensens. Det er klart, at Jørgensen dermed lægger noget helt konkret *til* teksten, som ikke foreligger i den tyske originaludgave fra 1960, men dette sker med en sådan grad af sensibilitet overfor tekstens 'Sinn', at der ikke ændres ved meningsindholdet. Tværtimod formidles indholdet, så nutidens læsere får mulighed for at engagere sig seriøst i teksten med henblik på at forstå, hvad den siger. Et sådant engagement er kun muligt, hvis man har erhvervet sig en viden om de begreber, der tales om – dette er Gadamer erklærede holdning og Jørgensens bidrag til forståelsens

dialektik.

Den forklaring, som Jørgensen giver af centrale begreber og udtryk, tager selvfølgelig udgangspunkt i en konkret vurdering af, hvilke begreber og udtryk, der ikke længere er alment kendte. Da udvalget foregår på vor tids betingelser, vil indholdet sandsynligvis blive underkastet en løbende revision. Dette gælder Jørgensens fortolkning såvel som Gadammers produktion. Det tyske forlag har eksempelvis pålagt forlaget *Systeme* at medtage Gadammers forord til 2. udgave samt efterordet til 3. udgave af *Wahrheit und Methode*. I disse 'artikler', der er placeret i bogens slutning, tager Gadamer til genmæle over for sine kritikere i et forsøg på at afklare tvivlsspørgsmål og revidere ensidige fortolkninger. Han demonstrerer hermed, at den fortsatte dialog er den eneste prøvesten, han anerkender for sagens 'objektivitet' (bemærk gåseøjnen!). Denne dialog er Jørgensen selvsagt med til at videreføre gennem sin oversættelse, sine kommentarer og sin indledning til *Sandhed og metode*.

'Oversætters indledning' fylder 22 sider og fremstiller ikke blot værkets idehistoriske placering, tilblivelseshistorie og indhold, men giver også en række væsentlige biografiske detaljer, der kaster lys over 'tidens spørgsmål' og den revision, der bl.a. følger som svar på værkets reception. Jørgensens indledning adskiller sig fra Joel Weinsheimer og Donald G. Marshalls indledning til den engelske oversættelse fra 1999 ved ikke at tematisere en

række konkrete oversættelsesmæssige vanskeligheder. I modsætning til de engelsksprogede har vi danskere tilsyneladende ingen problemer med at oversætte et ord som *Wirkungsgeschichte* (virkningshistorie), selvom forståelsen af begrebet nok kan volde os vanskeligheder. Jørgensens indledning adskiller sig endvidere fra den engelske ved at introducere aspekter af *Sandhed og metode*, som ikke traditionelt er blevet tillagt så stor betydning. Her tænker jeg i særdeleshed på den første del af *Sandhed og metode*, som omhandler "Frilæggelsen af sandhedsspørgsmålet ved hjælp af kunsterfaringen". Ved at introducere begreber som *phronesis* (praktisk fornuft), *sensus communis*, dannelse, takt og smag i sin indledning er Jørgensen med til at skærpe læserens blik for deres betydning for Gadammers argument som helhed, og også på dette punkt viser Jørgensen sin styrke som fortolker af *Sandhed og metode*. Det virker nærmest patetisk at nævne det faktum, at der er et par stave- og slåfejl i indledningen, men det er en stor skam, hvis disse petisser skulle efterlade et dårligt førstehåndsindtryk hos læseren. Også i andre lande bliver dette værk anbefalet til studerende, som ønsker at stifte bekendtskab med en af de væsentligste retninger inden for tysk filosofisk tænkning i det 20. århundrede – og Jørgensen har med sin imponerende indsats gjort værket lettere tilgængelig for alle danske interesserede.

Karin Christiansen